

НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІНСТИТУТ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ СПЕЦІАЛІСТІВ ФАРМАЦІЇ

*Післядипломна
фармацевтична освіта в Україні :
проблеми та перспективи розвитку*

Доповідь
Директора ІКСФ НФаУ
проф. Пімінова О.Ф.

Фармацевтичні кадри (аптечна мережа)

* сюди не входять фахівці, які працюють в лікувально-профілактичних закладах та фахівці, які відносяться до інших міністерств та відомств.

Крім того в Україні функціонує біля 170 підприємств-виробників лікарських засобів, співробітники яких проходять підвищення кваліфікації лише у двох ВНЗ – НФаУ та НМАПО.

На великий жаль для цієї ланки сьогодні існує лише три нормативні акти, які практично не виконуються керівництвом підприємств.

Нормативні документи, що регламентують механізми післядипломної освіти фахівців фармацевтичної промисловості

1. Наказ Міністерства освіти та Міністерства праці України № 127/151 від 26.03.2001 р. “Про затвердження Положення про професійне навчання кадрів на виробництві”.
2. Наказ Державного комітету України з медичної та мікробіологічної промисловості від 22.04.1997 р. “Про впровадження випуску Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників.” Випуск 25 “Виробництво медикаментів, вітамінів, медичних, бактерійних і біологічних препаратів та матеріалів.”
3. Наказ Державного комітету України № 103 від 30.09.1997 р. “Про затвердження Положення про атестацію спеціалістів у сфері розробки, створення, виробництва, контролю якості та оптової реалізації лікарських засобів.”

БЕЗПЕРЕРВНА ФАРМАЦЕВТИЧНА ОСВІТА

Відомо, що навчання протягом усього життя є істотним елементом зони європейської вищої освіти.

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

В умовах швидких соціально-економічних змін в Україні післядипломна фармацевтична освіта стає чинником розвитку будь-якої галузі. В сучасному суспільстві вона принципово змінює своє значення, зміст і роль.

Відповідно до сучасних вимог система післядипломної освіти спеціалістів фармації в Україні побудована на таких основних принципах:

- Цілеспрямованість
- Прогнозтичність
- Технологічність
- Діагностичність
- Динамічність
- Безперервність

Базові нормативні документи, що регламентують післядипломну фармацевтичну освіту

- 1. Указ Президента України “Про основні напрямки розвитку трудового потенціалу в Україні на період до 2010 року” №958/99 від 03.08.99 р.**

Передбачено

“ посилення орієнтації вищої та післядипломної освіти на підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації кадрів відповідно до потреб регіональних ринків праці ”

“ формування системи безперервного навчання шляхом впровадження ступеневої підготовки, забезпечення реалізації програм підвищення кваліфікації і перепідготовки кадрів ”

- 2) Концепція і програма розвитку системи післядипломної освіти лікарів і провізорів МОЗ України (1998).**
- 3) Наказ МОЗ України №166 від 22.07.1993 р “Про подальше удосконалення системи післядипломної підготовки лікарів (провізорів)”.**
- 4) Наказ МОЗ України №291 від 19.09.1996 р “Про затвердження положення про спеціалізацію (інтернатуру) випускників вищих медичних (фармацевтичних) закладів освіти III-IV рівня акредитації”.**

5) Наказ МОЗ України №117 від 29.03.2002 р “Про впровадження випуску Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників”. Випуск 78 “Охорона здоров’я”.

6) Наказ МОЗ України №198 від 22.07.1993 р “Про підвищення кваліфікації молодших спеціалістів з медичною та фармацевтичною освітою”.

7) Наказ МОЗ України №818 від 12.12.2006 р “Про вдосконалення атестації провізорів та фармацевтів”.

Післядипломна підготовка

*Інтернатура
(стажування)*

*Загальна
фармація*

*Клінічна
фармація*

*Спеціалізація
за окремими спеціальностями*

*Професійне
навчання
за місцем роботи*

*Тематичне
удосконалення*

Самоосвіта

*Передатестаційна підготовка
за фахом спеціалізації*

Особливості педагогічного процесу в системі післядипломної освіти

Доводиться не тільки навчати, а й переучувати зрілих людей, долати опір раніше сформованим стереотипам, запроваджувати нові науково обґрунтовані інноваційні засоби, педагогічну інформацію, пробуджувати індивідуальне ставлення до неї.

Педагогічний процес у системі підвищення кваліфікації ніколи не починається “з нуля”.

У слухачів добре розвинуте вибіркове і свідомо-критичне ставлення до запропонованого їм педагогічного знання. Вони або “присвоюють” його, або відкидають.

Хто займається післядипломною освітою фахівців фармації в Україні?

**НФа
у**

**НМА
ПО**

**ЗДМ
у**

**ЛНМ
у**

Досвід роботи менше 3 років; практична відсутність кадрового потенціалу та методичного забезпечення, суміщення багатьох фармацевтичних дисциплін на 2-3 кафедрах, тощо.

**Буковинський
державний
медичний
університет**

**Івано-
Франківський
державний
медичний
університет**

**Одеський
державний
медичний
університет**

**Тернопільський
державний
медичний
університет**

**Харківська
медична
академія
післядипломної
освіти**

Кому займатися післядипломною підготовкою фахівців у державі ?

Підвищення кваліфікації провізорів та фармацевтів взагалі можливо тільки в тому навчальному закладі, який має досвід роботи зі студентами та фахівцями практичної фармації не менше 10-20 років, а також кадровий потенціал для забезпечення післядипломної підготовки, оскільки суміщення викладання студентам та фахівцям не є доцільним, бо має різну мету, завдання та методологію. Дуже високою буде ціна «безперервного професійного навчання» фахівців фармації на «молодих» факультетах.

Візитна

Картка ІПКСФ НФаУ

2 факультети
6 кафедр

Матеріальна база
2000 м²

Фінанси
85 % - госпрозрахунок
15% - бюджет

Ліцензійний обсяг
курсантов – 5000
інтернів - 1500

За рішенням
МОЗ України
три кафедри є
опорними в
системі ПО

Кадри
12 д.н.
48 к.н.
3 науковим
ступенем 86%

*Підвищили кваліфікацію
≈ 35 тис.
спеціалістів фармації*

Контингент слухачів ІПКСФ

Спеціалізовані
напрямки діяльності

Провізори
-
керівники

Провізори

Провізори
-
аналітики

Провізори
-
косметоло
ги

Провізори
-
інтерни

Клінічні
провізори

Фармацев
ти

Професорсько-
викладацький
склад
(ВНЗ, коледжі)

Працівники
фармацевтичних
заводів,
фабрик, тощо

Магістри

Фахівці з
нефармацевтичною
освітою

В теперішній час інститут працює з 25 регіонами України:

Відповідність законодавчої бази сучасним вимогам

Сьогодні край актуальні питання удосконалення законодавчої бази, що стосуються безперервної професійної діяльності, серед яких:

❑ Організація, планування та проведення післядипломного навчання;

❑ Організація та проведення первинної спеціалізації (інтернатури);

❑ Визначення єдиних кваліфікаційних вимог для всіх ланок фармацевтичної служби;

❑ Працевлаштування та трудова діяльність фахівців нових фармацевтичних спеціальностей (клінічний провізор, провізор-косметолог та ін.);

❑ Атестація провізорських і фармацевтичних кадрів.

І Післядипломне навчання

Організація, планування та облік, що існує у післядипломній освіті не змінювався майже з радянських часів.

Діюча нормативна база:

❑ Перекреслює можливість впровадження дистанційної форми навчання (неможливість розрахунку штатів професорсько-викладацького складу та ін.);

❑ Призводить до перекосів у плануванні післядипломного навчання (відсутність в регіонах єдиних органів управління фармацевтичною службою в деяких областях вони відсутні взагалі);

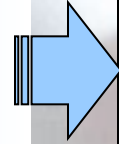
❑ Встановлює не завжди зрозумілу звітність закладів післядипломної освіти та ін.

❑ Унеможлиблює впровадження кредитно-модульної системи та системи “залікових одиниць”, що існує скрізь в світовій практиці післядипломної освіти;

❑ В багатьох випадках унеможлиблює своєчасну перепідготовку фахівців фармації через питання її фінансового забезпечення;

II Первинна спеціалізація (інтернатура)

Організація первинної спеціалізації (інтернатури) для випускників вищих фармацевтичних навчальних закладів регламентується Наказом МОЗ України № 291 від 19.09.1996 року, який є єдиним нормативним актом для лікарів і провізорів.

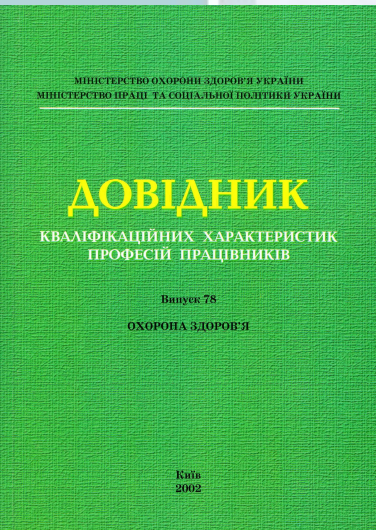
Суттєві відмінності джерел фінансування та господарської діяльності фармацевтичних закладів роблять неможливим однаковість механізмів проходження інтернатури провізорами та лікарями.

Питання:

- а.** зарахування на заочну частину інтернатури;
- б.** стаж роботи за фахом і відомості у трудових книжках;
- в.** визначення критеріїв оцінки для аптек-баз інтернатури;
- г.** керівництво провізорами-інтернами під час проходження заочної частини;
- д.** переводи або поновлення в інтернатурі;
- е.** проходження інтернатури випускниками заочних відділень
- ж.** підсумкова атестація провізорів-інтернів.

III Єдині кваліфікаційні вимоги

- не враховує фахівців важливих ланок фармацевтичної галузі;
- створює проблеми працевлаштування молодих фахівців (вимоги до стажу роботи та ін.);
- багатьма частинами не збігається з кваліфікаційними вимогами, що затверджені ліцензійними умовами діяльності фармацевтичних установ і підприємств;
- значно обмежує трудову діяльність фахівців нових фармацевтичних спеціальностей.

IV Атестація фармацевтичних кадрів

Сьогодні край актуальні питання удосконалення законодавчої бази, що стосуються безперервної професійної діяльності, серед яких:

- ❑ Організація, планування та проведення післядипломного навчання;
- ❑ Організація та проведення первинної спеціалізації (інтернатури);
- ❑ Визначення єдиних кваліфікаційних вимог для всіх ланок фармацевтичної служби;
- ❑ Працевлаштування та трудова діяльність фахівців нових фармацевтичних спеціальностей (клінічний провізор, провізор-косметолог та ін.);
- ❑ Атестація провізорських і фармацевтичних кадрів.

Протиріччя механізмів атестації кадрів

- цілковито різне або діаметрально протилежне тлумачення механізму атестації на визначення рівня знань та практичних навичок з присвоєнням фаху “провізор-спеціаліст”;

- необов'язковість попереднього проходження будь-якого виду післядипломної освіти при атестації на підтвердження фаху “провізор-спеціаліст”;

- неможливість обіймати посаду фармацевта особами, яким за результатами атестації відмовлено в присвоєнні (підтвердженні) фаху “провізор-спеціаліст”;

- включення до стажу роботи за спеціальністю навчання в інтернатурі (при тому, спеціальності інтернатури, що існують, не співпадають з переліком провізорських спеціальностей стосовно атестації);

- відсутність в переліку документів, що фармацевт подає для атестації, будь-якого документу щодо проходження ним підвищення кваліфікації.

Освіта через усе життя

Створення відповідної системи безперервного професійного розвитку (БПР) та підтвердження професійної компетентності фахівців є негайною потребою й одним з головних завдань сьогодення.

нажаль

Реалізація принципу БПР в Україні здійснюється дуже повільно

Що заважає, та призводить до неконтрольованості цього процесу?

Відсутність регламентуючого Положення і законодавчого поля БПР

Відсутність стандартів післядипломної освіти фахівців фармації

Недооцінення значення дистанційного навчання, як одного з пріоритетних напрямів розвитку післядипломної освіти; для впровадження ДН неформована нормативна правова база

Недостатнє впровадження сучасних технологій навчання

Відсутність електронних навчальних курсів

Особливості фармацевтичної післядипломної освіти

Існує більше можливостей використовувати безконтактні форми навчання, ніж для медичної освіти

У фармацевтичній освіті є можливість ширше застосовувати формалізовані завдання (тести та рейтингові системи контролю знань)

Є реальна можливість забезпечити більш чітку кластеризацію об'єктів навчання, тобто предметної галузі

Це можливо при умові

Використання інтерактивних методів навчання, кредитно-модульної системи, індивідуалізованого підходу до слухача, впровадження системи дистанційного навчання, інтернет-технологій, а також використання принципів комп'ютерної імітації (клінічні випадки, фармацевтична опіка, питання технології ліків, аналізу тощо)

Що для цього потрібно?

Створення державних освітніх стандартів; розробка та впровадження об'єктивної та достовірної системи контролю знань, системи атестації

Побудова індивідуальних навчальних планів, універсальна побудова дисциплін різних циклів; введення нестандартних графіків навчального процесу; впровадження у навчальний процес системи накопичувальних кредитів; більш широке впровадження системи дистанційного навчання

Позитивні риси дистанційного навчання в післядипломній освіті

В умовах інформаційного суспільства, коли оновлення сукупно накопичених наукових знань відбувається скоріше, ніж змінюються покоління людей, традиційні системи навчання та технології вже не можуть цілком відповідати своєчасним вимогам до підготовки спеціалістів різноманітних галузей, і перш за все фармації як однієї з самих наукоємних та соціально значущих. У зв'язку з цим виникає об'єктивна потреба у розвитку принципово нових освітніх технологій, важливе місце серед яких займають дистанційні технології

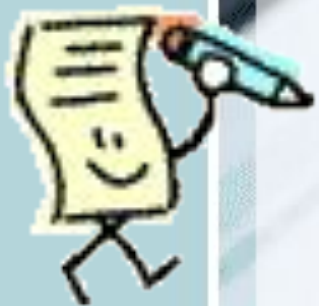
У першу чергу, дистанційне навчання цікавить людей, що мають гостру потребу до одержання нових знань та навичок і не мають можливості відриватися від основного виду діяльності

З другого боку, цей контингент відрізняє висока свідомість, наявність достатньої внутрішньої мотивації, а також здібність до самоорганізації

Серед плюсів дистанційного навчання – можливість займатися у будь-якому місці, де є комп'ютер та інтернет, у будь-який зручний час. При цьому учбовий матеріал на протязі всього навчання зберігається у слухача

За рахунок дистанційного етапу навчання може збільшитись загальна тривалість підвищення кваліфікації, однак при цьому відрив слухачів від виконання професійних обов'язків значно зменшиться (не перевищуватиме 0,25-0,5 місяця), що відповідає терміну традиційного навчання на курсах.

Збільшення тривалості підвищення кваліфікації за рахунок введення дистанційної складової дасть змогу поліпшити зміст навчання і, що суттєво, підвищити рівень самостійної роботи, активність і творчий потенціал слухача.

Впровадження дистанційного навчання у систему післядипломної освіти спеціалістів фармації

Багаторічний досвід роботи ІПКСФ НФаУ, потужний кадровий та науковий потенціал, а також актуальність проблеми свідчать, що слухачі інституту виявляються ідеальними «дистанційними студентами», тому МОЗ України доцільно зробити НФаУ центром дистанційного навчання у системі післядипломної освіти фахівців фармації

Формування позитивної думки у професійної фармацевтичної спільноти відносно доцільності, необхідності та можливості впровадження дистанційних технологій у систему післядипломної освіти фахівців фармації

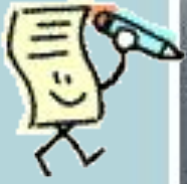
Перспективні
задачі ІПКСФ НФаУ

Підготовка педагогічних кадрів для дистанційного навчання фахівців фармації

Створення центру післядипломної дистанційної освіти при ІПКСФ

Розробка навчально-методичних комплексів дистанційного навчання фахівців фармації та їх сертифікація

Створення локальної телекомунікаційної мережі з виходом до Інтернету та формування Web-сайту дистанційного навчання ІПКСФ

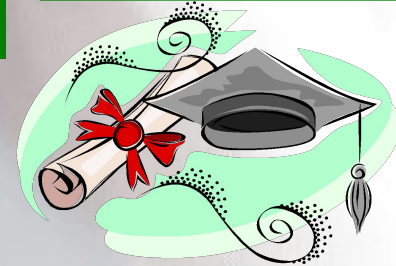
Шляхи вирішення проблеми

1. Розробити нормативно-правове забезпечення структури та функціонування безперервного професійного розвитку провізорів, зокрема, внести доповнення до відповідних наказів МОЗ України щодо обов'язкового навчання фахівців у міжтестастійний період на циклах інформації та стажування, тематичного вдосконалення

2. Розробити стандарти і вимоги для дистанційної освіти

3. Розробити державні стандарти післядипломної фармацевтичної освіти

4. Зберегти існуючу систему атестації провізорів та лікарів на відповідну кваліфікаційну категорію з урахуванням стажу роботи та оцінки професійної діяльності

Пропозиції

- 1.** Активізувати роботу по перегляду та вдосконаленню нормативної бази щодо діючої системи безперервної післядипломної освіти фахівців фармації; її механізмів реалізації, послідовності видів та форм навчання тощо.
- 2.** Прискорити розробку гнучкої нормативної бази, яка дасть можливість розробити та упровадити на післядипломному етапі дистанційний вид навчання.

4. Призупинити видачу нових ліцензій на післядипломну освітню діяльність фармацевтичним навчальним закладам. Залишити право проведення всіх етапів післядипломного навчання фахівців фармації за провідними ВНЗ галузі.

5. Переглянути та сформулювати єдині кваліфікаційні вимоги для фахівців фармації у всіх ланках фармацевтичної галузі (включаючи виробничі фармацевтичні підприємства, наукові установи, службу контролю якості лікарських засобів тощо). Провести останні через відповідні ліцензійні умови, враховуючи нові фармацевтичні спеціальності.

6. Удосконалити механізми зарахування і проведення заочної частини інтернатури. Сформувати єдині критерії для базових фармацевтичних установ. Передбачити можливість проходження інтернатури протягом 3-5 років після закінчення ВНЗ.

7. Удосконалити механізми атестації фахівців фармацевтичної галузі із залученням до нього провідних вищих навчальних закладів, регіональних фармацевтичних асоціацій, інших об'єднань фармацевтичної громадськості. Передбачити атестацію фармацевтичних кадрів як безперечну передумову видачі ліцензій на здійснення всіх видів фармацевтичної діяльності.

A photograph of a paved road winding through a forest during autumn. The trees are covered in bright yellow leaves, and a thick layer of fallen yellow leaves covers the ground and the road. The text "ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!" is overlaid in the center in a red, outlined font.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!